

Bilans przemian w Polsce w latach 1989–2017 w kategoriach transformacji, wolności gospodarczej i wzrostu gospodarczego

Krzysztof Malaga

Uniwersytet Ekonomiczny
w Poznaniu

Wydział Informatyki i Gospodarki
Elektronicznej

Abstrakt: Celem artykułu jest ogólna ocena przemian gospodarczych, społecznych i politycznych w Polsce w latach 1989–2017 oraz identyfikacja ważniejszych współczesnych wyzwań w krótkim horyzoncie czasu. Do jej sformułowania wykorzystane zostaną wskaźniki: transformacji (The Heritage Foundation i „The Wall Street Journal”), wolności gospodarczej (European Bank of Reconstruction and Development) oraz wzrostu gospodarczego (PKB, PKB *per capita*). Na podstawie przedstawionych w artykule wyników elementarnych analiz, w tym zestawień z Francją, Rumunią, Niemcami, USA i krajami Grupy Wyszehradzkiej, uznano, że bilans ten jest pozytywny, a omawiany okres w historii III Rzeczypospolitej może być porównywany z „chwalebny trzdziestoleciem”¹ w powojennej historii Europy Zachodniej. W zakończeniu stwierdzono, że dalszy rozwój Polski w krótkim i średnim okresie zależy przede wszystkim od poprawy jakości porządku instytucjonalnego, respektowania prawa i zasad demokracji oraz uniknięcia pułapki średniego dochodu.

Słowa kluczowe: przemiany, transformacja, gospodarka centralnie planowana, gospodarka rynkowa, wolność gospodarcza, wzrost gospodarczy, zmiany polityczne w Polsce

---

1. Wprowadzenie

Od 1989 roku, uznawanego za koniec komunizmu w Polsce, jako naród i państwo przebyliśmy długą i trudną drogę. Skala dokonanych zmian jest tak duża, że wielokrotnie w zachodnioeuropejskich mediach lata 1989–2015 w Polsce porównywane były do „chwalebego trzdziestolecia” w Europie Zachodniej, a renomowani ekonomiści i politycy mówili wprost o „polskim cudzie gospodarczym”.

Warto przypomnieć serię najważniejszych wydarzeń w okresie ostatnich 27 lat, które wywarły znaczący wpływ na obecny kształt Polski: negocjacje przy okrągłym stole

Korespondencja:
Krzysztof Malaga
Uniwersytet Ekonomiczny
w Poznaniu
Wydział Informatyki i Gospodarki
Elektronicznej
Katedra Ekonomii Matematycznej
al. Niepodległości 10
61-875 Poznań, Poland
Tel. +48 61 856 93 85
E-mail: krzysztof.malaga@ue.poznan.pl

---

¹ Termin wprowadzony do literatury przez Jeana Fourastié (1979).

i pierwsze częściowo wolne wybory legislacyjne do Sejmu i Senatu (1989)², rozpoczęcie przemian politycznych, gospodarczych i społecznych oraz przejście od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej (1990), utworzenie Trójkąta Weimarskiego i rozpoczęcie trójstronnej współpracy między Francją, Niemcami i Polską (1991), powołanie do życia Trójkąta Wyszehradzkiego³ w składzie Czechosłowacja, Polska i Węgry (1991), wyjście Armii Czerwonej po 48 latach stacjonowania w Polsce (1992), ustanowienie Grupy Wyszehradzkiej (V4) przez Czechy, Polskę, Słowację i Węgry (1993), przystąpienie Polski do OECD (1996), proklamowanie Konstytucji (1997), przystąpienie Polski do NATO (1999) oraz do Unii Europejskiej (2004), katastrofa smoleńska (2010)⁴, polskie przewodnictwo Rady Unii Europejskiej (2011), elekcja Donalda Tuska na stanowisko Przewodniczącego Rady Europy (2014), szczyt NATO w Warszawie (2016), reelekcja Donalda Tuska na stanowisko Przewodniczącego Rady Europy (2016)⁵.

Większość spośród wymienionych wydarzeń wiąże się z bardzo głębokimi przeobrażeniami politycznymi, gospodarczymi i społecznymi, które były konieczne i okazały się możliwe do przeprowadzenia. Wszystkie są ich ważnymi symbolami. Niemniej jednak kluczowym wyborem, przed którym stanęli Polacy na początku omawianego okresu, był wybór metody przejścia od gospodarki socjalistycznej – centralnie planowanej, do gospodarki kapitalistycznej, w której dominującą rolę odgrywa rynek.

W tabeli 1 zebrano podstawowe informacje o dwóch przeciwstawnych sposobach przejścia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej: liberalnym, związanym z nurtem neoklasycznym, oraz ewolucyjno-instytucjonalnym, związanym z nurtem postkeynesowskim.

---

² Negocjacje przy okrągłym stole trwały od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 roku z udziałem reprezentantów władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, opozycji wywodzącej się z Solidarności pod przywództwem Lecha Wałęsy i reprezentantów Kościoła katolickiego. W ich wyniku Solidarność wyszła z podziemia i powstały podstawy do przeprowadzenia pierwszych, niestety tylko częściowo wolnych wyborów do Sejmu i Senatu. Odbyły się one w czerwcu 1989 roku i przyniosły Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej druzgocącą klęskę, natomiast kandydatom opozycji prawie wszystkie dostępne mandaty. Obrady okrągłego stołu i czerwcowe wybory parlamentarne doprowadziły do powstania Sejmu kontraktowego, w wyniku czego utworzony został pierwszy niekomunistyczny rząd w Europie Środkowej i Wschodniej z Tadeuszem Mazowieckim jako premierem na jego czele. Następnie jesienią 1990 roku odbyły się całkowicie wolne wybory prezydenckie, których zwycięzcą został legendarny przywódca Solidarności Lech Wałęsa.

³ Nawiązano do miejsca historycznych spotkań królów Polski, Czech i Węgier w 1335 i 1338 roku.

⁴ Bardzo tragiczne zdarzenie, które wywarło negatywny wpływ na kształt, sposób i jakość funkcjonowania współczesnego systemu politycznego w Polsce.

⁵ Wybór dokonany przez reprezentantów 28 krajów członkowskich UE przy 27 głosach za i jednym głosem przeciwnym, zgłoszonym przez Beatę Szydło, premier polskiego rządu.

Tabela 1. Dwa zasadnicze sposoby podejścia do przejścia od gospodarki socjalistycznej do gospodarki kapitalistycznej
(Table 1. Two basic approaches to the transition from a socialist to a capitalist economy)

Podejście (Approach)	Liberalne (Liberal)	Ewolucyjno-instytucjonalne (Evolutionary-institutional)
Diagnoza gospodarki socjalistycznej	Brak równowagi między podażą i popytem	Gospodarka niedoboru (Kornai, 1984)
Model docelowy	Gospodarka rynkowa	Niejednorodność gospodarki kapitalistycznej i możliwość stworzenia jej nowego modelu
Analiza przemian	Przejście	Przekształcenie
Strategia	Terapia szokowa	Gradualizm
Referencje teoretyczne	Nurt neoklasyczny	Nurt postkeynesowski

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że pod koniec lat 80. XX wieku dominujący w teorii ekonomii był nurt neoklasyczny i zarazem liberalny. W Polsce, głównie pod wpływem ekonomistów amerykańskich, między innymi Jeffreya Sachsa z Uniwersytetu Harvarda i jego bliskich współpracowników, wybrano model przemian oparty na terapii szokowej, która w tamtym okresie nie miała realnej alternatywy⁶. Pozytywne zmiany gospodarcze, które były jej efektem, wiązały się jednak z wysokimi kosztami społecznymi ponoszonymi przez liczne rzesze Polaków, nieprzystosowanych do zasad gospodarki rynkowej.

O ile na początku lat 90. XX wieku w Polsce przeważał pogląd o konieczności szybkich i głębokich zmian w duchu liberalnym, odwołującym się do neoklasycznego nurtu ekonomii, o tyle wraz z upływem czasu, a także współcześnie poszerza się grono osób, które *ex post* oceniają, że były to przekształcenia zbyt radykalne i należało je przeprowadzić w bardziej umiarkowany sposób, oparty na stopniowych zmianach ewolucyjno-instytucjonalnych, odwołujących się do nurtu postkeynesowskiego⁷.

Przejdźmy teraz do ogólnej, a tym samym nieco uproszczonej oceny zmian gospodarczych i społecznych, które dokonały się w Polsce w latach 1989–2017 w kategoriach: stopnia zaawansowania procesów przejścia od gospodarki centralnie planowanej (socjalistycznej) do gospodarki rynkowej (kapitalistycznej), wolności gospodarczej i wzrostu gospodarczego. Z każdą z wymienionych kategorii ekonomicznych związany zostanie określony wskaźnik lub układ wskaźników.

⁶ Pogląd wygłoszony przez prof. Ryszarda Bugaja w odpowiedzi na moje pytanie zadane w trakcie jednej z konferencji w Belwedrze w okresie prezydentury Bronisława Komorowskiego.

⁷ Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy był fakt, że w Polsce nurt keynesowski, a także postkeynesowski były na ogół nieznanne. Na poglądy i idee keynesowskie patrzono z perspektywy poglądów jednego z najwybitniejszych polskich ekonomistów, Michała Kaleckiego, po jego powrocie do Polski, w której dominowała gospodarka centralnie planowana. Jednym z nielicznych zwolenników nurtu postkeynesowskiego jako sposobu transformacji w Polsce był prof. Grzegorz Kołodko.

2. Wskaźniki przejścia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej w Polsce

W procesach przejścia polskiej gospodarki od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej należy wyróżnić dwie fazy. W pierwszej fazie transformacji systemowej korzystano w dużym stopniu z inspiracji i pomocy instytucji międzynarodowych, takich jak Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Klub Paryski zrzeszający polskich wierzycieli, oraz z doradztwa ekspertów międzynarodowych, także spoza Europy. W fazie drugiej, poprzedzającej przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, coraz większą rolę w tworzeniu nowego porządku instytucjonalnego i prawnego grały instytucje unijne, zorganizowane w ścisłym związku z wartościami i zasadami funkcjonowania demokratycznych krajów europejskich.

Realne zmiany były jednak w ostatecznym rozrachunku efektem decyzji podejmowanych przez Polaków skupionych wokół licznych i często zmieniających się partii politycznych, które w sprawach zasadniczych w latach 1989–2004 (przystąpienie do OECD, NATO i UE) zachowywały w miarę trwałą konsensus.

Jądrem postępujących przemian były zmiany gospodarcze, wśród których kluczowe znaczenie miał sposób rozumienia gospodarki rynkowej. Na potrzeby niniejszego artykułu warto odwołać się do trzech typów gospodarki rynkowej, wyodrębnianych przez ekonomistów (zob. Nölke, Vliegthart, 2009): gospodarki o rynkach skoordynowanych (Niemcy), gospodarki o rynkach liberalnych (USA) i gospodarki o rynkach zależnych⁸ (Polska i kraje Europy Środkowej i Wschodniej – w szczególności te spośród nich, które przystąpiły do Unii Europejskiej).

Od początków istnienia Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (Bank European for Reconstruction and Development) podejmował próby rzetelnej oceny postępu przemian dokonujących się w krajach Europy Środkowej i Wschodniej za pomocą rozbudowanego zestawu wskaźników. Postęp ten jest mierzony w stosunku do wybranych charakterystyk gospodarek najbardziej rozwiniętych i uprzemysłowionych państw, wśród których dominującą rolę odgrywają kraje OECD. Jest on oceniany przy założeniu, że nie istnieją „czyste wzorce gospodarki rynkowej” ani że punkt wyjścia dla transformacji „jest” lub „powinien być” taki sam.

Przyjęto układ wskaźników, które mają odpowiednio wartości: 1, 2, 3, 4, 4,5. Każdej wartości odpowiada opis cech tej sfery gospodarki, którą mierzy dany wskaźnik. Wartość najniższa 1 odpowiada gospodarce centralnie planowanej, a wartość najwyższa 4,5 – rozwiniętej gospodarce rynkowej.

W tabeli 2 podano wartości sześciu fundamentalnych wskaźników transformacji polskiej gospodarki w latach 1989–2014.

---

⁸ Jest rzeczą oczywistą, że obecnie nie ma realnej gospodarki w pełni niezależnej lub autarkicznej. Również Korea Północna, jako jeden ze skrajnych przypadków, nie jest gospodarką autarkiczną. Pojęcie gospodarki o rynkach zależnych ma znaczenie neutralne. Niemniej jednak oznacza, że gospodarki tego typu kształtowały się pod wpływem różnych kompromisów, których autorzy pochodzili także spoza Polski.

Tabela 2. Wskaźniki przejścia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej w Polsce w wybranych latach w okresie 1989–2014
(Table 2. Indicators of the transition from a centrally planned economy to a market economy in Poland in selected years from 1989 to 2014)

Wskaźniki transformacji (Transition indicator)	Rok (Year)	1989	1994	1999	2004	2009	2014
	Prywatyzacja na wielką skalę (Large-scale privatization)		1,0	3,0	3,3	3,3	3,3
Prywatyzacja na małą skalę (Small-scale privatization)		2,0	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3
Zarządzanie i restrukturyzacja przedsiębiorstw (Enterprise management and restructuring)		1,0	3,0	3,0	3,3	3,3	3,7
Liberalizacja cen (Price liberalization)		2,3	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3
System handlu i wymiany (Trading and exchange system)		1,0	4,0	2,7	3,0	3,3	3,7
Polityka konkurencji (Competition policy)		1,0	2,7	2,7	3,0	3,3	3,7

Legenda: wybrane wartości wskaźników przejścia wraz z ich opisem:

- prywatyzacja na wielką skalę: 1 – mała własność prywatna; 2 – przygotowanie kompletnego i gotowego do wdrożenia schematu prywatyzacji, zakończenie pierwszych transakcji; 3 – ponad 25% aktywów dużych korporacji w rękach prywatnych lub sprywatyzowanych (proces osiągnął etap, w którym państwo scedowało swoje prawa własności), nierozwiązanie głównych problemów dotyczących przedsiębiorstw; 4 – sprywatyzowanie ponad 50% państwowych i prywatnych aktywów rolnych, znaczny postęp w zakresie ładu korporacyjnego tych spółek; 4,5 – standardy i wyniki typowe dla rozwiniętych gospodarek krajów uprzemysłowionych;
- prywatyzacja na małą skalę: 1 – niewielki postęp; 2 – sprywatyzowanie znacznych udziałów; 3 – przygotowanie kompletnego i gotowego do wdrożenia programu; 4 – pełna prywatyzacja małych przedsiębiorstw ze zbywalnymi prawami własności; 4,5 – standardy i wyniki typowe dla rozwiniętych gospodarek krajów uprzemysłowionych, brak własności państwowej małych przedsiębiorstw, skuteczna zbywalność gruntów;
- zarządzanie i restrukturyzacja przedsiębiorstw: 1 – miękkie ograniczenia budżetowe, luźna polityka kredytowa i subwencyjna osłabiająca dyscyplinę finansową na poziomie firmy, reformy mające na celu promowanie ładu korporacyjnego; 2 – umiarkowanie rygorystyczna polityka kredytowa i subsydiowana, ale niekonsekwentnie stosowana, ustanowienie przepisów dotyczących upadłości i kilka innych działań podjętych w celu zwiększenia konkurencji i zarządzania przedsiębiorstwem; 3 – znaczące i trwałe działania mające na celu zniesienie ograniczeń budżetowych i promocję efektywnego ładu korporacyjnego; 4 – znaczna poprawa ładu korporacyjnego i nowe inwestycje w ład korporacyjny na poziomie przedsiębiorstwa, w tym udziały mniejszościowe inwestorów finansowych; 4,5 – typowe standardy i wyniki dla zaawansowanych gospodarek krajów przemysłowych, efektywna kontrola biznesowa przez instytucje krajowe i rynki finansowe wspierające rynek;
- liberalizacja cen: 1 – większość cen jest oficjalnie kontrolowana przez rząd; 2 – zwiększenie administracji cenowej, publiczne zakupy po cenach nierynkowych w odniesieniu do większości kategorii produktów; 3 – znaczący postęp w liberalizacji cen przy dokonywaniu zakupów po cenach zewnętrznych; 4 – pełna liberalizacja cen, stopniowa eliminacja podaży państwa w cenach nierynkowych, pozostawienie jedynie niewielkiej liczby administrowanych cen; 4,5 – normy i wyniki typowe dla rozwiniętych gospodarek krajów uprzemysłowionych, pełna liberalizacja cen poza mieszkalniami, transportem i naturalnymi monopolami;
- system handlu i wymiany: 1 – powszechna kontrola importu i eksportu, bardzo ograniczony legalny dostęp do waluty obcej; 2 – pewna liberalizacja kontroli importu i eksportu, w zasadzie prawie pełna wymiennalność na rachunku bieżącym, ale z reżimem walutowym, który nie jest całkowicie przejrzysty

(dopuszczalność różnych kursów wymiany); 3 – zniesienie prawie wszystkich ilościowych i administracyjnych ograniczeń importowych i eksportowych, prawie pełna wymienialność na rachunku bieżącym; 4 – zniesienie wszystkich ilościowych i administracyjnych ograniczeń importowych i eksportowych (z wyjątkiem rolnictwa) i wszystkich znaczących taryf wywozowych, nieznaczne bezpośrednie zaangażowanie w eksport i import przez ministerstwa i przedsiębiorstwa komercyjne, brak istotnej niejednorodności taryf dla towarów i usług nierolniczych, pełna wymienialność na bieżącym rachunku; 4,5 – normy i standardy wydajności gospodarek zaawansowanych krajów uprzemysłowionych: zniesienie większości barier taryfowych, członkostwo w WTO;

- polityka konkurencji: 1 – brak prawodawstwa i instytucji konkurencji; 2 – wprowadzenie przepisów i instytucji regulujących politykę konkurencji, zmniejszenie ograniczeń w wwozie lub środków egzekucyjnych w stosunku do przedsiębiorstw dominujących; 3 – wprowadzenie środków egzekwowania prawa mające na celu ograniczenie nadużywania pozycji rynkowej i wspieranie konkurencyjnego środowiska, w tym rozpadu dominujących konglomeratów, istotne zmniejszenie ograniczeń wejścia; 4 – zastosowanie poważnych narzędzi egzekwowania prawa w celu ograniczenia nadużywania władzy rynkowej i promowania konkurencyjnego środowiska; 4,5 – normy i wyniki typowe dla gospodarek rozwiniętych krajów uprzemysłowionych: skuteczne egzekwowanie polityki konkurencji, nieograniczone wejście na większość rynków.

Źródło: La Banque Européenne pour la Reconstruction et le Développement, 2018.

Na podstawie wartości wskaźników transformacji zawartych w tabeli 2 można stwierdzić, że w przypadku prywatyzacji na małą skalę i liberalizacji cen, czyli tych obszarów działalności gospodarczej, w których nie startowano z poziomu zerowego, osiągnięty stopień zbliżenia do standardów gospodarek rynkowych krajów uprzemysłowionych był największy, natomiast w przypadku czterech pozostałych obszarów działalności gospodarczej, które w 1989 roku posiadały typowe cechy dla sżytwej gospodarki centralnie planowanej, stopień zbliżenia jest znacznie niższy. Największy wzrost wartości wszystkich wskaźników transformacji odnotowano w latach 1989–1994, kiedy w procesach przejścia korzystano z wzorców międzynarodowych wykraczających poza Unię Europejską.

Niemniej jednak proces przejścia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej pomimo upływu 28 lat nie został w pełni zrealizowany w żadnym z sześciu obszarów działalności gospodarczej.

3. Wskaźniki wolności gospodarczej

Wolność gospodarcza jest prawem każdego człowieka do swobodnego dysponowania efektami pracy i posiadanymi dobrami. W społeczeństwach wolnych gospodarczo każda jednostka ma prawo do swobodnej pracy, produkcji, konsumpcji i inwestowania, a rządy zapewniają swobodny przepływ pracowników, kapitału i dóbr oraz powstrzymują się od ograniczania wolności, zaś jej ograniczenia są dopuszczalne tylko w takim zakresie, który jest niezbędny do zapewnienia bezpieczeństwa, ochrony i utrzymania wolności gospodarowania.

Ideale wolności gospodarczej są najczęściej kojarzone z najlepiej rozwiniętymi społeczeństwami, z czystszyim środowiskiem naturalnym, z większym bogactwem przypadającym na osobę, rozwojem ludzkim, demokracją i eliminacją ubóstwa.

The Heritage Foundation in Washington D.C. wespół z „The Wall Street Journal” skonstruowała i upowszechnia syntetyczną miarę wolności gospodarczej na podstawie 12 ilościowych i jakościowych czynników, podzielonych na cztery najważniejsze kategorie wolności gospodarczej: praworządność (*prawo własności, integralność rządu, efektywność sądownictwa*), wielkość rządu (*wydatki rządowe, obciążenia podatkowe, zdrowie podatkowe*), efek-

tywność regulacyjna (*swoboda przedsiębiorczości, swoboda pracy, swoboda walutowa*), otwartość rynków (*swoboda handlowa, swoboda inwestowania, wolność finansowa*).

Wartości każdej z dwunastu wymienionych kategorii wolności gospodarczej zostały umiejscowione na skali od 0% do 100%. W istocie chodzi o zmienne zestandaryzowane i znormalizowane, powszechnie nazywane stymulantami. Przyjęto umownie, że kraj uważany jest za *wolny* w sensie danego wskaźnika wolności, gdy osiąga wartości powyżej 79,9%, *zasadniczo wolny* dla wartości 70–79,9%, *przeciętnie wolny* dla wartości 60–69,9%, *zasadniczo nie jest wolny* dla wartości 50–59,9% i *reprysyjny* dla wartości nieprzekraczających 50%.

W tabeli 3 podano wartości globalne wskaźników wolności gospodarczej wyrażone w procentach dla Hongkongu, Francji, Węgier, Polski, Czech i Słowacji w latach 1995–2017, a w ostatniej kolumnie (w nawiasach) odnotowano miejsca w świecie zajmowane przez te kraje w 2017 roku.

Hongkong, jako niekwestionowany lider wolności gospodarczej na świecie, w przyjętym horyzoncie czasowym należał do krajów wolnych gospodarczo. Republika Czeska (zajmująca 28. miejsce na świecie na 180 krajów sklasyfikowanych w 2017 r.) najpierw była krajem przeciętnie wolnym, by ostatecznie dołączyć do grupy krajów zasadniczo wolnych. Pozostałe kraje, czyli Polska (45/180), Węgry (56/180), Słowacja (57/180) i Francja (72/180), przeszły z grupy krajów o ograniczonej wolności do grupy krajów przeciętnie wolnych gospodarczo.

Pozycja Polski na świecie i wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej z punktu widzenia wolności gospodarczej, oszacowanej na podstawie dziesięciu szczegółowych wskaźników wolności gospodarczej, nie była w latach 1995–2017 w pełni satysfakcjonująca. W podanym zestawieniu należy podkreślić relatywnie niską pozycję Francji z punktu widzenia wolności gospodarczej.

Tabela 3. Przeciętna wartość wskaźników wolności gospodarczej dla niektórych krajów w wybranych latach w okresie 1995–2017 (w %)

(Table 3. The average score of economic freedom indicators in selected countries in selected years from 1995 to 2017 [in %])

Kraje (Country)	Lata (Years)								
	1995	1998	2001	2004	2007	2010	2013	2016	2017
Hongkong (Hong Kong)	88,6	88,0	89,9	90,0	89,9	89,7	89,3	88,6	89,8 (1)
Francja (France)	64,4	58,9	58,0	60,9	62,1	64,2	64,1	62,3	63,3 (72)
Węgry (Hungary)	55,2	56,9	65,6	62,7	64,8	66,1	67,3	66,0	65,8 (56)
Polska (Poland)	50,7	59,2	61,8	58,7	58,1	63,2	66,0	69,3	68,3 (45)
Słowacja (Slovakia)	60,4	57,5	58,5	64,6	69,6	69,7	68,7	66,6	65,7 (57)
Czechy (Czech Republic)	67,8	68,4	70,2	67,0	67,4	69,8	70,9	73,2	73,7 (28)

W tabeli 4 podano wartości szczegółowych wskaźników wolności gospodarczej dla Polski w latach 1995–2017.

Tabela 4. Wartości wskaźników wolności gospodarczej w Polsce w wybranych latach w okresie 1995–2017 (w %)

(Table 4. Economic freedom indicators for Poland in selected years from 1995 to 2017 [in %])

Wskaźnik (Indicator)	Lata (Years)									
	1995	1998	2001	2004	2007	2010	2013	2016	2017	
Prawo własności (Property rights)	50,0	70,0	70,0	50,0	50,0	55,5	60,0	65,0	65,8	
Efektywność sądów (Judicial effectiveness)	—	—	—	—	—	—	—	—	58,0	
Integralność rządu (Government integrity)	50,0	56,0	42,0	40,0	34,0	46,0	55,0	61,0	55,5	
Obciążenia podatkowe (Tax burden)	51,0	51,6	61,3	64,9	68,6	74,9	76,0	75,5	76,0	
Wydatki rządowe (Government spending)	10,0	32,2	44,5	35,1	44,8	46,8	43,0	46,5	46,9	
Zdrowie fiskalne (Fiscal health)	—	—	—	—	—	—	—	—	76,1	
Wolność biznesowa (Business freedom)	70,0	70,0	70,0	70,0	55,3	62,2	61,4	68,7	67,8	
Wolność pracy (Labor freedom)	—	—	—	—	61,4	61,5	62,9	58,0	61,5	
Wolność monetarna (Monetary freedom)	48,7	59,6	70,9	78,1	80,3	78,1	77,7	85,2	84,7	
Wolność handlowa (Trade freedom)	57,0	73,0	77,6	70,4	86,6	87,5	86,8	88,0	87,0	
Wolność inwestowania (Investment freedom)	70,0	70,0	70,0	50,0	50,0	60,0	65,0	75,0	75,0	
Wolność finansowa (Financial freedom)	50,0	50,0	50,0	70,0	50,0	60,0	70,0	70,0	70,0	

Źródło: *Index of Economic Freedom*, 2018.

Polska, tak jak Francja, to według przyjętej nomenklatury kraj represyjny z punktu widzenia wydatków rządowych. W pewnych podokresach należała do państw o ograniczonej wolności pod względem integralności rządu (2001–2010) i wolności monetarnej (1989). W przypadku większości obszarów wolności należała do grupy krajów przeciętnie lub zasadniczo wolnych gospodarczo. Natomiast z punktu widzenia wolności monetarnej w latach 2007, 2016 i 2017 oraz wolności handlowej w okresie 2007–2017 należała do elitarnej grupy krajów wolnych gospodarczo.

Pod kątem wolności gospodarczej mierzonej szczegółowymi i średnim wskaźnikiem wolności gospodarczych Polska zajmuje ciągle dosyć odległe miejsce w rankingu wszystkich

180 krajów objętych danymi statystycznymi w rozpatrywanym horyzoncie czasowym. Najślabszymi charakterystykami naszego kraju pozostają wydatki rządowe, integralność rządu, efektywność sądownictwa i wolność pracy. Niemniej jednak ważniejsze wydaje się to, że Polska należy do tej grupy krajów, które w analizowanym okresie stale poprawiały swoją pozycję na świecie.

4. Wzrost gospodarczy

Jedną z najbardziej kontestowanych miar wzrostu gospodarczego (Malaga, 2011; 2014), a zarazem najczęściej i najpowszechniej stosowaną jest produkt krajowy brutto (PKB) lub PKB na osobę (PKB *per capita*). W tabeli 5 podano wartości PKB we Francji, Polsce i w Rumunii w miliardach dolarów amerykańskich według cen stałych z 2000 roku.

Tabela 5. Produkt krajowy brutto w mld USD (ceny stałe, 2000 r.)
(Table 5. Gross domestic product in billions of USD [fixed prices, 2000])

Kraj (Country)	Lata (Years)	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Francja (France)		32,6	34,1	38,5	40,3	40,7	41,7	42,0
Polska (Poland)		6,0	6,5	8,5	10,0	12,6	14,6	15,1
PO/FR (Poland/France)		18%	19%	22%	25%	31%	35%	36%
Rumunia (Romania)		5,4	4,9	4,9	6,8	8,3	9,6	10,1
RU/FR (Romania/France)		17%	14%	13%	17%	20%	23%	24%

Źródło: La Banque mondiale, 2018.

Z danych statystycznych o absolutnym poziomie i dynamice PKB wynika, że w 1990 roku stosunek PKB w Polsce i w Rumunii do PKB we Francji wynosił odpowiednio 18% i 17%, natomiast w 2016 roku wynosił odpowiednio 35% dla Polski i 24% dla Rumunii. Dynamika PKB w latach 1990–2016 była najwyższa w Polsce, przeciętna w Rumunii i najmniejsza we Francji. W konsekwencji można mówić o silniejszej konwergencji PKB w Polsce i słabszej w Rumunii w stosunku do PKB we Francji. Co oczywiście nie zmienia faktu, że pomimo istotnego efektu odrabiania dystansu wobec Francji poziom PKB w tym kraju wielokrotnie przewyższa poziom PKB w Polsce (prawie trzykrotnie) i w Rumunii (ponad czterokrotnie).

Tabela 6. Dynamika PKB w cenach stałych z 2000 roku (1990 = 100)
 (Table 6. GDP growth at fixed prices from the year of 2000 [1990 = 100])

Kraj (Country)	Lata (Years)	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Francja (France)		100	104,6	118,1	123,6	124,8	127,9	128,8
Polska (Poland)		100	108,3	141,7	166,7	210,0	243,4	251,6
Rumunia (Romania)		100	90,7	90,7	120,3	153,7	177,8	187,0

Źródło: La Banque mondiale, 2018.

Dystans Polski i Rumunii w stosunku do Francji w kategoriach PKB *per capita* pozostaje ciągle bardzo duży, ale w tym przypadku realna konwergencja jest wyraźniejsza niż w kategoriach absolutnych PKB. Stosunek PKB *per capita* w Polsce i w Rumunii w stosunku do PKB *per capita* we Francji wynosił w 1990 roku odpowiednio 35% i 39%, a w 2016 roku odpowiednio 68% i 57%. O ile w Polsce udział ten stale wzrastał, o tyle w Rumunii spadał w latach 1990–2000, a następnie stale wzrastał aż do 2016 roku.

Tabela 7. PKB na osobę według cen stałych z 2005 roku (w USD)
 (Table 7. GDP per capita as per fixed prices from 2005 [in USD])

Kraj (Country)	Lata (Years)	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Francja (France)		29 528	30 932	34 896	36 522	36 872	37 776	38 059
Polska (Poland)		10 277	11 300	14 733	17 194	21 771	25 299	26 003
PO/FR (Poland/France)		35%	37%	42%	47%	59%	67%	68%
Rumunia (Romania)		11 480	10 546	10 523	12 830	17 818	20 538	21 648
RU/FR (Romania/France)		39%	34%	30%	35%	48%	54%	57%

Źródło: La Banque mondiale, 2018.

Tabela 8. Dynamika PKB na osobę według cen stałych z 2005 roku (w USD)
(Table 8. GDP growth per capita as per fixed prices from 2005 [in USD])

Kraj (Country)	Lata (Years)	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Francja (France)		100	104,8	118,2	123,7	124,9	127,9	128,9
Polska (Poland)		100	110,0	143,4	167,3	211,8	246,2	253,2
Rumunia (Romania)		100	91,8	91,6	111,8	155,2	178,9	188,6

Źródło: La Banque mondiale, 2018.

Najwyższe tempo wzrostu PKB *per capita* obserwowano w Polsce, niższe w Rumunii, a najniższe we Francji. Dzięki temu dystans Polski do Francji w kategoriach PKB *per capita* zmniejszył się dwukrotnie w analizowanym horyzoncie czasowym, co jest bardzo dobrym wynikiem.

Motorem wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 1989–2017 była przede wszystkim rosnąca wydajność pracy, będąca konsekwencją innowacji i imitacji technologicznych oraz zasobu wysoko wykwalifikowanych pracowników. Nie wynikał on natomiast z niskich płac siły roboczej.

Według ekonomistów zagranicznych (agencje ratingowe, MFW, BŚ, BERD lub Komisja Europejska) i polskich (Gomułka 2016) wyższy poziom wzrostu gospodarczego w Polsce jest zasadniczo ograniczany przez niską skłonność gospodarstw domowych do oszczędzania, nadmierny deficyt budżetowy, emigrację do wyżej rozwiniętych krajów świata oraz zbyt niski poziom aktywności zawodowej Polaków.

Zmiany systemu gospodarczego w Polsce, szczególnie przeprowadzone w latach 1990–1993, oraz reorientacja związków gospodarczych, politycznych i technologicznych doprowadziły do zniesienia barier ograniczających napływ nowych generacji innowacji technologicznych do naszego kraju.

Znaczący sukces Polski w kategoriach realnej konwergencji gospodarczej od 1989 roku potwierdzają dane statystyczne Banku Światowego. Wynika z nich, że poziom PKB *per capita* w Polsce w 2016 roku wynosił odpowiednio 48,4% PKB *per capita* w USA i 57,1% PKB *per capita* w zjednoczonych Niemczech, wyrażonych w kategoriach parytetu siły nabywczej. Był on bezpośrednim wynikiem przekształceń systemowych rozpoczętych częściowo jeszcze przed 1989 rokiem, a w szczególności przekształceń gospodarczych dokonanych w latach 1990–1993.

5. Zmiany polityczne w Polsce

W odróżnieniu od jednoznacznie pozytywnych zmian systemu gospodarowania w ocenianym horyzoncie czasowym system polityczny w Polsce charakteryzował się brakiem stabilności i relatywnie wysoką dynamiką zmian. Świadczy o tym między innymi fakt, że w latach

1989–2017 mieliśmy 18 rządów (tabela 9), które tworzyli reprezentanci 23 partii politycznych, a 17 innych partii politycznych nigdy nie sprawowało władzy wykonawczej ani nie weszło do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

PSL, SLD, PO i PiS sprawowały zarówno władzę wykonawczą, jak i władzę ustawodawczą. Koalicje PSL – SLD, a zwłaszcza PO – PSL były względnie stabilne, natomiast PiS w wyniku wyborów parlamentarnych w 2015 roku, poprzedzonych zwycięską kampanią prezydencką reprezentującego tę partię dr. Andrzeja Dudy, osiągnął po raz pierwszy w historii III Rzeczypospolitej bezwzględną większość zarówno w Sejmie, jak i w Senacie RP (tabela 9).

Tabela 9. Premierzy, okresy trwania ich rządów i tworzące je partie w latach 1989–2017 w Polsce
(Table 9. Prime Ministers, terms of office and governing political parties in the years 1989–2017 in Poland)

Lp. (No.)	Premierzy (Prime Minister)	Nominacja (Nomination)	Dymisja (Resignation)	Koalicja rządowa (Political coalition)
1	Tadeusz Mazowiecki	24.08.1989	25.11.1990	Solidarność – ZSL – PZPR – SD
2	Jan Krzysztof Bielecki	12.01.1991	5.12.1991	KLD – ZChN – PC – SD
3	Jan Olszewski	23.12.1991	10.07.1992	PC – ZChN – PSL – PL
4	Hanna Suchocka	11.07.1992	18.10.1993	UD – KLD – ZChN – PChD – PPPP – PSL – PL
5	Waldemar Pawlak	26.10.1993	1.03.1995	SLD – PSL – BBWR
6	Józef Oleksy	6.03.1995	26.01.1996	SLD – PSL
7	Włodzimierz Cimoszewicz	7.02.1996	17.10.1997	SLD – PSL
8	Jerzy Buzek	31.10.1997	19.10.2001	AWS – UW
9	Leszek Miller	19.10.2001	2.05.2004	SLD – UP – PSL
10	Marek Belka	2.05.2004	19.05.2004	SLD – UP
11	Marek Belka	11.06.2004	19.10.2005	SLD – UP
12	Kazimierz Marcinkiewicz	31.10.2005	10.07.2006	PiS – Samoobrona – LPR
13	Jarosław Kaczyński	14.07.2006	5.11.2007	PiS – Samoobrona – LPR
14	Donald Tusk	16.11.2007	18.11.2011	PO – PSL
15	Donald Tusk	18.11.2011	11.09.2014	PO – PSL
16	Ewa Kopacz	22.09.2014	16.11.2015	PO – PSL
17	Beata Szydło	16.11.2015	8.12.2017	PiS
18	Mateusz Morawiecki	11.12.2017	—	PiS

Legenda: PZPR⁹ – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (komuniści), ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (chłopi), SD – Stronnictwo Demokratyczne (rzemieślnicy i inteligencja niemarksistowska), KLD – Kongres Liberalno-Demokratyczny (liberałowie i demokraci), ZChN – Zjednoczenie Chrześcijańsko-Na-

⁹ Polskie skróty nazw partii politycznych.

rodowe (chrześcijaństwo, narodowcy), PC – Porozumienie Centrum (umiarkowani konserwatyści), SD – Stronictwo Demokratyczne (socjaliści, liberałowie), PSL – Polskie Stronictwo Ludowe (agrariusze, chrześcijańscy demokraci, centryści), BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (prawica), Porozumienie Ludowe (narodowi katolicy), Unia Demokratyczna (centryści), PChD – Partia Chrześcijańsko-Demokratyczna (chrześcijaństwo, demokraci), PPPP – Polska Partia Przyjaciół Piwa (populiści), SLD – Sojusz Lewicy Demokratycznej (socjaliści, socjaldemokraci), AWS – Akcja Wyborcza Solidarność (ugrupowanie prawicowych partii i grup politycznych wywodzących się z Solidarności), UW – Unia Wolności (liberałowie), UP – Unia Pracy (socjaldemokraci), PiS – Prawo i Sprawiedliwość (narodowi konserwatyści, solidaryści, eurosceptycy), LPR – Liga Polskich Rodzin (nacjonaliści), PO – Platforma Obywatelska (liberałowie, socjalni liberałowie, chrześcijańscy demokraci, centryści)¹⁰.

Źródło: opracowanie własne.

Należy odnotować, że jedynie Prawo i Sprawiedliwość dwukrotnie wygrało wybory prezydenckie (Lech Kaczyński, Andrzej Duda), natomiast pozostali prezydenci wywodzili się z innych partii politycznych: Wojciech Jaruzelski (PZPR), Lech Wałęsa (Solidarność), Aleksander Kwaśniewski (SdRP) oraz Bronisław Komorowski (PO).

Tabela 10. Prezydenci Polski w latach 1989–2017
(Table 10. Presidents of Poland in the years 1989–2017)

Prezydent (President)	Początek mandatu (Beginning of term of office)	Koniec mandatu (End of term of office)	Przynależność polityczna (Political affiliation)
Wojciech Jaruzelski	31.12.1989	22.12.1990	PZPR
Lech Wałęsa	22.12.1990	22.12.1995	Solidarność
Aleksander Kwaśniewski	23.12.1995	23.12.2005	SdRP
Lech Kaczyński	23.12.2005	10.04.2010 † ¹¹	PiS
Bronisław Komorowski	6.08.2010	6.08.2015	PO
Andrzej Duda	6.08.2015	—	PiS

Źródło: opracowanie własne.

¹⁰ Inne partie polityczne reprezentowane w Sejmie, Senacie lub Parlamencie Europejskim, ale nie tworzące koalicji rządowych: Unia Polityki Realnej (konserwatywni liberałowie, monarchiści), RP – Ruch Palikota (liberałowie, populiści), PP – Porozumienie Polskie (nacjonaliści, katolicy), Zieloni (ekologia polityczna), RKN – Ruch Katolicko-Narodowy (nacjonaliści, eurosceptycy, narodowi katolicy), UD – Unia Demokratyczna, UW – Unia Wolności, ROP – Ruch Odnowy Polski (eurosceptycy), PD – Partia Demokratyczna (socjalni liberałowie, socjalni chrześcijaństwo), .N – Nowoczesna (centryści, proeuropejski, liberałowie), P – Porozumienie (konserwatywni liberałowie, chrześcijańscy demokraci), SP – Solidarna Polska (solidaryści, eurosceptycy, narodowi konserwatyści), WiS – Wolni i Solidarni (solidaryści), UED – Unia Europejskich Demokratów (proeuropejski, centryści, socjalni liberałowie), UPR – Unia Polityki Realnej (konserwatywni liberałowie, konserwatywni narodowcy, narodowi liberałowie, eurosceptycy), PR – Prawica Rzeczypospolitej (narodowi konserwatyści, narodowi katolicy), B-C – Biało-Czerwoni (socjalni liberałowie, socjaldemokraci), KNR – Kongres Nowej Prawicy (konserwatywni liberałowie, regionaliści, eurosceptycy), Polska Partia Piratów (ochrona życia prywatnego), PPS – Polska Partia Socjalistyczna (socjaliści), MN – Mniejszość Niemiecka (regionaliści), KNP – Kongres Nowej Prawicy (prawica) i inne.

¹¹ Prezydent Lech Kaczyński zginął w katastrofie lotniczej samolotu prezydenckiego pod Smoleńskiem w Rosji.

Bardzo ważną rolę dla utrzymania porządku instytucjonalnego, który stanowił podstawy demokracji oraz rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, odegrała Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej przyjęta w wyniku konsultacji społecznych w 1997 roku. Potwierdzają to wartości indeksu jakości demokracji, który jest miernikiem stanu demokracji w 167 krajach, opracowanym przez brytyjską firmę Economist Intelligence Unit (EIU) i wyznaczanym od 2008 roku. Indeks ten opiera się na 60 wskaźnikach zgrupowanych w pięciu różnych kategoriach mierzących pluralizm, wolności obywatelskie i kulturę polityczną. Oprócz wyniku numerycznego i rankingu, indeks kategoryzuje kraje jako jeden z czterech typów porządku demokratycznego: pełna demokracja, wadliwa demokracja, hybrydowy reżim i autorytarny reżim.

Tabela 11. Miejsce Polski w rankingu opartym na indeksie jakości demokracji (*The Democracy Ranking of the Quality of Democracy*) w latach 2008–2015 wśród 167 krajów na świecie
(*Table 11. Poland's place in the Democracy Ranking of the Quality of Democracy in the years 2008–2015 among 167 countries in the world*)

Rok (Year)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Miejsce Polski w światowym rankingu (<i>Poland's place in the world ranking</i>)	33	32	30	28	30	30	30	27

Źródło: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/poland> [2018-03-23].

Jakkolwiek pozycja Polski mierzona wskaźnikiem jakości demokracji w latach 2008–2015 wśród 167 krajów na świecie ulegała stopniowej poprawie, to Polska zaliczana była ciągle do drugiej grupy krajów o wadliwej demokracji.

Wraz z dojściem do władzy PiS w 2015 roku i podjęciem licznych działań ustawodawczych związanych ze zmianą istniejącego ustroju prawnego, społecznego i politycznego należy oczekiwać działań zmierzających do uchwalenia nowej Konstytucji oraz głębokich zmian w istniejącym systemie politycznym.

6. Podsumowanie

Bilans przemian w Polsce w latach 1989–2017 z punktu widzenia transformacji ustrojowej, wolności gospodarczej i wzrostu gospodarczego jest na ogół pozytywny.

W przyjętym horyzoncie czasowym należy odnotować:

- głębokie wątpliwości wyrażane *ex ante* i *ex post* co do trafności wyboru jednego z dwóch sposobów przejścia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej – neoklasyczny (dominujący) lub postkeynesowski (ewolucyjno-instytucjonalny);
- spektakularne sukcesy: przystąpienie Polski do OECD, NATO i UE; stworzenie nowego porządku instytucjonalnego; relatywnie wysoki wzrost i rozwój gospodarczy w okresie tysiącletniej historii Polski; przyrost zasobów oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego i kapitału społecznego; postęp technologiczny związany głównie z transferem obcych technologii; realna konwergencja gospodarcza (istotne nadrobienie dystansu wobec gospodarek rozwiniętych krajów uprzemysłowionych);

- porażki: kruchość i brak stabilności systemu politycznego, nadmierna skłonność do akceptacji populizmu, niski udział społeczeństwa w wyborach do Parlamentu Europejskiego, Sejmu i Senatu, władz samorządowych i w referendum;
- wysokie koszty transformacji: akceptacja modelu zależnej gospodarki rynkowej, bezrobocie, emigracja, nadmierne dysproporcje i nierówności regionalne.

Wśród najważniejszych wyzwań stojących przed Polską w krótkim i średnim okresie należy wymienić: wzmocnienie polskiej demokracji (przejście z grupy krajów o wadliwej demokracji do krajów o pełnej demokracji); naprawa systemu politycznego w kategoriach wolności, stabilności i efektywności; zwiększenie udziału polskich obywateli w życiu społeczno-gospodarczym kraju, regionów i wspólnot lokalnych; wypracowanie polityki migracyjnej uwzględniającej preferencje krajowe i uwarunkowania międzynarodowe; postęp technologiczny; działania na rzecz zmniejszania różnic społecznych i regionalnych; rozwój współpracy z krajami i instytucjami Unii Europejskiej; trwały i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy; wzrost znaczenia Polski w Unii Europejskiej w trakcie i po wyjściu Wielkiej Brytanii z UE; wejście do strefy euro oraz działania na rzecz uniknięcia pułapki średniego dochodu¹².

Bibliografia

- Fourastié, J. (1979). *Les Trente Glorieuses: ou, La Révolution invisible de 1946 à 1975*. Paris: Fayard. ISBN 2213006830.
- Gomułka, S. (2016). *Transformacja i rozwój. Teoria i polityka gospodarcza*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 9788301184643.
- Index of Economic Freedom*. (2018). [online, dostęp: 2018-01-14]. Washington: The Heritage Foundation. Dostępny w Internecie: <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>.
- Kornai, J. (1984). *Socialisme et l'économie de la pénurie*. Paris: Economica. ISBN 2717808140.
- La Banque Européenne pour la Reconstruction et le Développement. (2018). [Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju; online, dostęp: 2018-01-14]. Dostępny w Internecie: <http://www.ebrd.com/fr/home>.
- La Banque mondiale. (2018). [Bank Światowy; online, dostęp: 2018-01-14]. Dostępny w Internecie: <https://donnees.banquemondiale.org/>.
- Malaga, K. (2011). The main strands and dilemmas of contemporary economic growth theory. *Argumenta Oeconomica*, 1(26), 17–42.
- Malaga, K. (2014). Les dilemmes de la théorie de la croissance économique versus la théorie de la croissance unifiée d'Oded Galor. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 2(12), 121–145.
- Nölke, A., Vliegthart, A. (2009). Enlargement the varieties of capitalism. The emergence of dependent market economies in East Central Europe. *World Politics*, 61(4), 670–702.

---

¹² Nie wszystkie z wymienionych wyzwań krótko- i średniookresowych są zgodne z preferencjami ugrupowania politycznego sprawującego władzę w Polsce. Nie oznacza to, że z tego powodu ich znaczenie jest mniejsze lub są one nieistotne.

Balance of changes in Poland in the years 1989–2017 in terms of transformation, economic freedom and economic growth

---

Abstract: The aim of this article is to give a general overview of the political, economic and social changes in Poland between 1989 and 2017 and to identify the main short and medium term challenges for Poland. Its formulation will be based on the following indicators: transformations (*Washington Heritage Foundation* and *Wall Street Journal*), economic freedom (*European Bank for Reconstruction and Development*) and economic growth (GDP and GDP p.c.). The analyses presented in this article, in particular comparisons with

France, Romania, Germany, the USA and the countries of the Visegrad group show that this period of the history of the Third Republic of Poland being discussed can be compared to the Glorious Thirty years which took place in the postwar history of the Western Europe. In conclusion it was stated that the further development of Poland, in a short and middle time perspective, primarily depends on improving the quality of the institutional order, respect for the law and the principles of democracy as well as avoiding the middle income trap.

Key words: transformation, centrally planned economy, market economy, economic freedom, economic growth, political changes in Poland

---